

PRATARMĖ

ISSN 1392–2831 Tautosakos darbai XXXIII 2007

Tautosaka – ilgaamžė ir daugiakultūrė kūryba, išreiškianti įvairialypę žmonijos patirtį, atspindinti skirtingų epochų aktualijas, pasaulėvaizdį, turinti motyvuotas socialines intencijas bei funkcijas, nuolat kintanti, atsinaujinanti, prisitaikanti. Kaip tik todėl, skaitydami ir interpretuodami iš pažiūros paprastus žodinės liaudies kūrybos tekstus, susiduriame su adekvataus kūrinio, žanro, tipo, motyvo ar simbolio suvokimo, taip pat objektyvaus vertinimo problemomis. „Tautosakos darbu“ XXXIII tomas ir skirtas žodinės kūrybos prasmės variavimams atskleisti, parodant, kaip keičiasi tekstų, tradicinių įvaizdžių idėjinis turinys laikui bėgant ar tekstams keliaujant iš vienos kultūrinės terpės į kitą. Straipsniuose ryškėja ir dar vienas svarbus dalykas – modernaus žmogaus santykio su tautosakos tradicija refleksija.

Pirmieji du straipsniai – Lilijos Kudirkienės „Patarlės interpretacija: diachroninis aspektas“ ir Giedrės Bufienės „Kepti karveliai patys į burną nelekia: prasmis vienos patarlės variavimas“ – išsamiai parodo patarlių prasmės variavimo specifiką. Leonardas Sauka („Pastangos švelninti kūrinį: pasakos „Eglė žalčių karalienė“ periferiniai variantai“) ir Lina Būgienė („Pasakojamoji tautosaka skirtingų kartų žemaičių lūpose: kelios pastabos apie Viekšnių apylinkių pasakojimus“) atskleidžia pasakotojo, jo patirties bei intencijų svarbą pasakojamosios tautosakos raidai. Tolesni keturi straipsniai skirti įvairiems kintančio tradicinio pasaulėvaizdžio aspektams: Radvilė Racėnaitė analizuoja regimuosius mirties pavidalus skirtinguose lietuvių tautosakos žanruose; Jūratė Šlekonytė tiria šarkos įvaizdį lietuvių ir kitų Europos tautų pasaulėžiūroje, išryškina jo simbolines prasmes ir reikšmingumą senosiose kultūrose; Jurgita Macijauskaitė-Bonda pristato stebuklinių pasakų siužetus apie nepaprastą vaiko gimimą / atsiradimą; Dalia Černiauskaitė analizuoja mirties – vedybų metaforas lietuvių raudose ir jų sąsajas su tradicinėmis apeigomis. Vitos Ivanauskaitės straipsnyje „Folklorinė laiško paradigma“ į tautosaką žvelgiama jau kitu požiūriu – čia aktualinamas žodinės kūrybos ir rašto kultūros santykis. Gražinos Skabeikytės-Kazlauskienės straipsnyje „Pasaulio modeliavimo tendencijos telefoniniame jaunimo folklore“ aptariamos pačios naujausios rašytinio folkloro formos, jų ryšiai su tradicine žodine kūryba. Naudodama senųjų kronikų duomenis apie karo ritualus, tautosakos tekstus bei mitologijos duomenis, viduramžių mentalitetą savitai interpretuoja Daiva Vaitkevičienė straipsnyje „Tarp emocijos ir ritualo: baltų karo papročių pėdsakais“.

Skryriuje „Istorija ir folkloras“ vengrų folkloristas Vilmosas Voigtas prisimena 1956 metų vengrų revoliuciją, čia pat jis išdėsto ir folkloristinius istorinio įvykio tyrimo principus.

Tautinių mažumų tautosakai šį kartą atstovauja Beatos Piaseckos, Idos Stankevičiūtės ir Vykinto Vaitkevičiaus parengti Vilniaus apylinkėse užrašyti padavimai.

„Neskelbtos archyvinės medžiagos“ skyrelyje publikuojamos lenkų mįslės, Domininko Burbos aptiktos Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje esančioje XVIII amžiaus rankraštinėje knygoje.

„Sukakčių“ skyriuje Rūta Žarskienė aptaria Zenono Slaviūno indėlių lietuvių etninės instrumentinės muzikos tyrimus, o Andžela Jakubynienė pateikia pluoštą Jurgio Dovydaičio ir Juzefos Ramanauskaitės laišku, saugomų Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštyne.

Apie žymaus folkloristo, Freiburgo universiteto profesoriaus Lutzo Röhricho mirtį praneša Lilija Kudirkienė.

Tomo gale pateikiamos knygų recenzijos bei anotacijos, pristatomi praėjusį pusmetį vykę folkloristams svarbesni renginiai, konferencijos, publikuojama 2005 metų lietuvių tautosakos bibliografija (sudarė Vitas Agurkis).